

ДО ПЕРЕМОГИ

РАЗОМ

До серпневих нарад

Представляємо лауреатів Всеукраїнського конкурсу
«Учитель року – 2008»

• Спортивне свято «Козацького роду – нема переводу»

Реалізація олімпійської освіти в школах України

Гуманізація процесу фізичного виховання школярів

У НОМЕРІ

ДО СЕРПНЕВИХ НАРАД

Методичний лист про вивчення фізичної культури у 2009/2010 навчальному році _____ 3

Методичний лист щодо вивчення предмета «Захист Вітчизни» у 2009/2010 навчальному році _____ 8

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2008»

ГАНЧЕВА Владислава. Анатолій Пилипюк – III місце у Всеукраїнському конкурсі «Учитель року – 2008» у номінації «Фізична культура» _____ 10

ПИЛИПЮК Анатолій. Досвід впровадження сучасних навчальних технологій на уроках фізичної культури _____ 11

ПИЛИПЮК Анатолій. Урок фізичної культури з гімнастики для учнів 9 класу _____ 14

МЕТОДИКА, ПРАКТИКА, РЕКОМЕНДАЦІЇ

ПРИСЯЖНЮК Станіслав. Уроки фізичної культури у 4 класі. (Методичні рекомендації. Другий семестр) _____ 19

ПРИСЯЖНЮК Станіслав. Уроки фізичної культури у 5 класі. (Методичні рекомендації. Перший семестр) _____ 22

ТИХОНЬКОВА Ірина. Урок з гімнастики для учнів 3 класу _____ 24

ТИХОНЬКОВА Ірина. Урок з елементами футболу для учнів 5 класу _____ 27

МАЗУР Раїса. Спортивне свято для школярів початкової школи «Козацькому роду – нема переводу!» _____ 30

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ШКОЛІ

БУЛАТОВА Марія. Громадська діяльність і педагогічна спадщина О. Д. Бутовського _____ 32

ЄРМОЛОВА Валентина. Fair Play – чесна гра _____ 36

ЄРМОЛОВА Валентина. Всеукраїнський науково-практичний семінар «Реалізація олімпійської освіти в школах України» _____ 39

НАУКА – ВЧИТЕЛІВІ ФІЗКУЛЬТУРИ

ШИЯН Богдан, ГУМЕНЮК Сергій. Гуманізація процесу фізичного виховання школярів _____ 40

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Про терміни подання матеріалів для відбору фіналістів Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу (Лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України) _____ 46

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗАХОДАХ

ШУЛІКІН Дмитро. Турнір, що запалює нові зірки _____ 47

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Леоніду Дмитровичу Гурману – 50! _____ 48

ІНФОРМАЦІЯ

Вимоги до оформлення авторських рукописів _____ 18

АВТОРИ НОМЕРА

БУЛАТОВА Марія Михайлівна – президент Олімпійської академії України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки.

ГАНЧЕВА Владислава Ігорівна – начальник відділу відділення змісту дошкільної та загальної середньої освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.

ГУМЕНЮК Сергій Васильович – асистент кафедри фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

ЗУБАЛІЙ Микола Дмитрович – завідувач лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання АПН України, голова комісії статистики і історії Федерації футболу України, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент УАН національного прогресу.

ЄРМОЛОВА Валентина Михайлівна – директор Олімпійської академії України, викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України, заслужений працівник фізичної культури і спорту України.

МАЗУР Раїса Сергіївна – учитель фізичної культури ЗОШ I–III ступенів № 284 м. Києва, учитель-методист.

ПИЛИПЮК Анатолій Георгійович – учитель фізичної культури Черкаського колегіуму «Берегиня» м. Черкаси.

ПРИСЯЖНЮК Станіслав Іванович – доцент кафедри фізичного виховання Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, дійсний член Академії інженерних наук.

ТИХОНЬКОВА Ірина Сергіївна – учитель фізичної культури гімназії «Євроленд» Європейського університету (м. Київ).

ШИЯН Богдан Михайлович – завідувач кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, доктор педагогічних наук, професор.

ШУЛІКІН Дмитро Андрійович – заступник головного редактора, завідувач відділу новин газети «Освіта України».

У ВАК України

Науково-методичний журнал «Фізичне виховання в школі» затверджено президією ВАК України як наукове фахове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з галузей «Фізичне виховання і спорт» (Постанова від 09.06.1999 р. № 1 – 05/7, Перелік № 1) і «Педагогічні науки» (Постанова від 08.09.1999 р. № 01 – 05/9, Перелік № 2).

зиції військового відомства Росії на Всеросійській і Міжнародній промисловій виставках, брав участь у створенні нових кадетських корпусів, проводив літні офіцерські курси, брав участь у перевірці фізичної підготовки молодших і старших офіцерів Російської армії.

До кінця життя О. Д. Бутовський очолював комісію Військового Міністерства з позакласної виховної роботи серед слухачів кадетських корпусів при Головному Управлінні Військово-навчальних закладів.

О. Д. Бутовський активно працював до останніх років свого життя, зберіг свіжість думки, прекрасну

пам'ять. Примітно, що у 1915 р. у світ вийшли три книги 77-літнього Бутовського – дві книги спогадів і його праця «Виховання й тілесні вправи в англійських школах». Варто сказати й про родину Бутовського. У «Повному послужному списку» про його родинний стан сказано коротко: «Одружений на дочці купця Горохова – Ганні Василівні, дітей немає». Батьки Бутовського були проти цього шлюбу. А шлюб Олексія Дмитровича був по любові, довгим і щасливим. Ганна Василівна була йому вірним, люблячим другом до кінця життя. В останні роки життя О. Бутовський втра-

тив зір і свої тексти диктував Ганні Василівні. Він помер на 79-му році життя, 25 лютого (ст. ст.) 1917 року. Кончина Бутовського пройшла непомітно.

Уже в наш час співвітчизники Олексія Дмитровича почали віддавати данину поваги своєму співвітчизнику. 2006 р. у Полтаві відкрито пам'ятник О. Д. Бутовському. У червні 2008 р. в Україні широко відзначалася 170 річниця від дня народження О. Д. Бутовського – видатного педагога, громадського діяча, одного із засновників сучасного олімпійського руху.

Валентина ЄРМОЛОВА

FAIR PLAY – ЧЕСНА ГРА

Ініціатор відродження сучасних Олімпійських ігор, П'єр де Кубертен зазначав: «Значення спорту зростає з кожним роком. Його роль у сучасному світі так само велика, якою була за античності... Для кожного чоловіка, кожної жінки і кожної дитини, незалежно від їхнього становища у суспільстві, спорт – це можливість та засіб самовдосконалення. Спорт потрібен кожному, і ніщо його не може замінити» [4].

За визначенням Олімпійської хартії полягає у тому, щоб «сприяти побудові кращого світу через виховання молоді засобами спорту без будь-якої дискримінації та у дусі дотримання принципів олімпізму, що включає в себе взаєморозуміння, дружбу, атмосферу солідарності та чесної гри».

Fair Play (чесна гра) – одне із найбільш важливих питань, в основі якого закладені етичні принципи, торкається спорту минулого, сучасного та майбутнього. В чому ж його цінність? Які його етичні принципи? Чому спорт повинен бути носієм етики?

Термін «чесна гра» – поєднання моральних стандартів Римських елітних військ, успадкованих від стародавніх греків та грецького ідеалу *arête*. Водночас, Кельська традиція моралі *fir for* разом з християнською повагою людини сформували нову категорію людських взаємовідносин. Перші її прояви можна знайти у змаганнях лицарів короля Артура, пізніше про них згадується у творах Шекспіра. Італійський вчений Лівіо Січоголло, зазначає, що у Ста-

родавній Греції не існувало такого поняття як індивідуальна етика, і саме християнство зробило наголос на моральній самосвідомості. У Греції етика розглядалась у рамках суспільства, де особистість (громадянин) була його частиною. Тому грецьке поняття *arête*, що означає благо у широкому розумінні, розглядалось як благо для суспільства, а не для індивідуума.

Стародавні письмненні твори кельтів свідчать про те, що поняття особистісного достоїнства і гідності були відомі вже тоді на Британських островах. В них зустрічаються вирази зі словами *fir for*, які нагадують сучасне поняття *fair play*. Кельти вважали, що воїни повинні бути сміливими, відважними, відданими, і водночас благородними та відчайдушними.

Кельська культура і традиції зіткнулися з римськими загарбниками у III ст. до н. е. Елітні війська Галліона виявляли моральні принципи у боях та поза полем бою, відокремлюючи себе від звичайної маси солдатів – плебеїв. Ці принципи елітної римської армії, яка складалася, головним чином, із молодих аристократів і патриціїв, поширилась по всій Європі. Після римлян Британію завоювали англосаксонці. І, ймовірно,

но, кельти, відчуваючи прикрість у даній ситуації, створили велику легенду про короля Артура. Частково вона сприяла формуванню поняття *fair play*, тому що описували та популяризували особливий вид поведінки на змаганнях. Завдяки цій легенді про лицарів круглого столу сучасна Європа успадкувала поняття *fair play*, яке розповсюдилось у багатьох мовах (французькій, англійській, латині). Багато середньовічних подвигів написані під впливом моралі цієї лицарської легенди [1].

Сьогодні *fair play* визнається в усьому світі, у тому числі і спортивному, вищим виявом шляхетності [6].

Fair Play у системі спортивної етики виступає як зібрання основних моральних положень – демонстрування чистого, чесного змагання, яке відбувається відповідно до встановлених правил гри.

Суть Fair Play полягає у збереженні справедливих умов спортивної боротьби і виходить із таких моральних принципів:

- Принцип збереження усіх правил гри;
- Принцип безумовного підпорядкування рішенням суддів, які є такими, що неупереджено оцінюють результати змагань;
- Принцип збереження об'єктивно рівних умов змагань, або принцип рівних шансів;
- Принцип відмови від використання переваг, що може бути подарунком долі, що є уособленням принципу рівних шансів і накладає в особливих випадках відповідальність за створення або збереження справедливих умов на змаганнях безпосередньо для атлетів (у процесі реалізації змагань до цих принципів мають близьке відношення ті нагороди, які присуджуються Міжнародним комітетом Fair Play (CIFP), прикладом якого є Трофей Fair Play імені П'єра де Кубертена);
- Принцип свідомого відказу від можливостей досягнен-

ня нечесної перемоги, що пов'язується з почуттям відповідальності спортсменів за збереження правил «чесної гри».

Принципи Fair Play впливають на становлення певного морального складу, хоча це пов'язується з деякими обмеженнями умов спортивного змагання. Ці обмеження, головним чином, співвідносяться з відмовою від перемоги будь-якою ціною. Суттєвим питанням морального стану атлета є не тільки зусилля заради перемоги, а, передовсім, осмислення способу, яким ця перемога буде досягнена.

Важливим регулятивним документом у відношенні політики молодіжного спорту є «Спортивний етичний кодекс «Fair Play – шлях до перемоги», який налічує тринадцять пунктів.

«Спортивний етичний кодекс» має на меті залучення молоді до активних занять фізичною культурою і спортом. Зважаючи на, яке місце посідає спорт у життя суспільства, та його значення для формування особистості, можна виділити основні завдання, пов'язані з роллю принципів Fair Play у процесі становлення моральності дітей та молоді.

1. Принципи Fair Play сприяють активізації масового спортивного руху.
2. Принципи Fair Play пропагують спорт у сфері здорового способу життя.
3. З принципами Fair Play пов'язуються і реалізація ідей міжнародних програм співробітництва у галузі міжнародної політики з використанням засобів спорту.
4. Принципи Fair Play виконують важливу функцію у процесі зміцнення і розвитку системи міжнародних відносин: «Спорт – посол миру», «Спорт на служінні народній демократії».
5. З принципами Fair Play пов'язана пропаганда, розвиток і розповсюдження ідей олімпізму, принципів чесної бороть-

би на змаганнях; принципи Fair Play творчо обґрунтовують важливість гармонійної єдності духовних і фізичних якостей індивіда. Вони якнайкраще відповідають сутності відомого вислову Ювенала «Треба молитись, щоб у здоровому тілі був здоровий дух».

Сучасна інтерпретація Fair Play включає такі положення, особливо важливі для культивування у середовищі дитячого та молодіжного спорту:

- Повага до правил і законів;
- Рівні шанси;
- Визнання авторитету судді;
- Партнерські відносини до суперника;
- Стриманість в реакції на результат змагань;
- Уникнення демонстративних відношень до жестикуляції. [5].

Спортивна діяльність надає безліч позитивних і негативних прикладів дотримання принципів чесної гри. Ось деякі з них.

Шведи дуже пишались своїм легкоатлетом Густавом Фреєм. І не без підстав: він був багаторазовим чемпіоном світу й переможцем Олімпійських ігор 1948 р. у Лондоні. При цьому навіть легенди існували, що він заздалегідь передбачає, на якій хвилині і в якому куті килима покладе суперника на лопатки. Фрей був переконаний у своїй перемозі над Пункінім.

Шведські журналісти, які приїхали до Москви на матч-виступ СРСР – Швеція, влаштували Густаву овації. Гриміли барабани, верещали труби – так вони підтримували свого співвітчизника. Яків Пункін не розгубився. Вже на другій хвилині ноги Густава викреслили над килимом чітку параболу, і олімпійський чемпіон почав доводити міць свого «залізного мосту». Вивернувшись, швед через хвилину знову наразився на кидок. Цього разу і «залізний міст» не витримав: на очах у болільників він миттєво повалився і поховав під своїми уламками славу

«шведського лева», який до цього поєдинку ніколи не лежав на лопатках.

Арбітр не встиг підняти руку переможця. Його випередив переможений. Не хотів він, щоб хтось інший підняв руку людини, яка першою притисла ставелу Фреєву спину до м'якої поверхні килима.

Матчі чемпіонату світу з футболу СРСР – Уругвай, 1962 рік. У результаті атаки радянських футболістів був нанесений удар, і м'яч опинився у воротах збірної Уругваю. Суддя готовий був зарахувати гол, та до нього підійшов капітан радянської команди Ігор Нетто і пояснив, що голу не було, а м'яч потрапив до воріт через дірку у боковій сітці. Можна було б промовчати, але це було б нечесно. Капітан – людина якій довіряють і тренери і товариші по команді. Він взірць майстерності, порядності, благородства та честі. Саме таким був Ігор Нетто, п'ятиразовий чемпіон країни, володар олімпійського золота 1956 р., Кубка Європи 1960 р.

На Олімпійських іграх у Римі американські штовхателі ядра, не знаючи, що реєстрація учасників змагань проходить на стадіоні «Фарнесіна», спокійно розташувались на «Мармуровому» стадіоні в одному кілометрі від «Фарнесіни». Побачивши американців Далласа Лонга, Перрі О'Брайна та Білла Нідера, які чекали реєстрації, спортсмени СРСР зразу повідомили їм про їх помилку. Якщо б американські спортсмени, які посіли перші три місця на Олімпійських іграх, запізнились лише на п'ять хвилин, то вони за правилами зовсім не були б допущеними до змагань.

Американські стрибуні Ральф Бостон та Ірвінг Робертсон, не знаючи, що змагання перенесені на одну годину пізніше, вже

збирались почати розминку, коли їх головний конкурент Ігор Тер-Ованесян попередив їх про це. Треба було бачити, з якою подякою і захопленням дивились два американських спортсмена на чемпіона СРСР. Адже, коли б Ігор промовчав, і перемога могла б бути за ним. Шляхетність радянських спортсменів іше на Іграх у Мельбурні стала приводом для того, що їх називали «першими джентльменами Олімпійського селища».

Армін Харі, німецький спортсмен, тричі не відгукнувся при переключенні перед виходом на старт на виклик «Армін Харі». На питання судді, чому він мовчить, Харі високомірно заявив: «Я вам не Армін Харі, я для вас герр Харі». А коли до Харі після його перемоги у бігу на 100 м прийшов великий чемпіон, володар чотирьох золотих медалей Джессі Оуенс, для того щоб поздоровити його і поспілкуватись з ним, Харі «не впізнав» знаменитого Оуенса.

На стадіоні «Аква-Ачитоза» у Римі під час тренування до Мартіна Лауера, німецького атлета, підійшов 65-річний відомий у свій час бар'єрист Сімпсон. Він хотів по-дружньому щось підказати Лауеру. Однак той грубо сказав йому: «Що ви, які бігали 40 років тому, розумієте у цій справі?» Сімпсон ввічливо відповів йому, що він зараз працює з сильнішими американськими бар'єристами. «Зараз я вам принесу їх кінограми, і ви зрозумієте, що я мав на увазі». Не встиг він відійти, як Лауер зник. Все це відбувалось на очах німецьких тренерів, і, на жаль, жоден з них не зробив зауваження Ліуеру і не порадив йому вибачитись перед Сімпсоном.

У 2007 році жіночій збірній України з фехтування на шпа-

гах у штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі було вручено премію «За чесну гру в спорті». Відповідно до правил олімпійського відбору за отримання двох ліцензій для участі в олімпійському турнірі 2008 року претендували чотири українські шпажистки: Яна Шемякіна, Надія Козимирчук, Єва Виборнова і Ольга Партала. Отримавши першу ліцензію в Італії Ольга Партала отримала шанс стати учасницею Олімпійських ігор у Пекіні. Однак, під час змагань у Львові спортсменка зазнала тяжкої травми, що давало можливість її подрузам завоювати заповідні півки. Та подруги Ольги виявили справжнє благородство. Вони зібрали кошти на операцію, щоб після одужання Ольги всі мали рівні шанси, а на Олімпійські ігри до Пекіну поїхали найсильніші.

Спортивна етика – це коло загальних і спеціальних знань, понять, правил, що розвиваються на основі загальних закономірностей. Оволодіння школярами знань у галузі спортивної етики, їх внутрішнє прийняття, перетворення у відповідні переконання та вчинки – все це вимагає кропіткої виховної роботи, глибокого розуміння всього педагогічного колективу.

Діти повинні розуміти, що вибір тієї чи іншої лінії поведінки у життєвих ситуаціях, у гострій спортивній боротьбі буде вільним тільки тоді, коли буде ґрунтуватись на пізнанні об'єктивної необхідності діяти так, а не інакше. Свобода поведінки означає здатність приймати рішення із знанням діла. Моральна свобода – це внутрішня потреба до дотримання загальнолюдських норм моралі, поєднання особистих прагнень з вимогами суспільства.

Олімпізм розглядається як антропологічна філософія, сприйняття та ідеалістичний підхід до живої істоти. Сила творчого уявлення людини є джерелом, яке породжує його

ідеали, соціальний, а також інтелектуальний підйом. Антропологічна філософія олімпізму характеризує поняття, константи, які вказують людині правильний шлях у його пошуку досконалості. [3].

Принципи Fair Play як домінанта у формуванні моральності дитячого та молодіжного спорту покликані створювати атмосферу доброзичливих відносин у специфічному і напруженому середовищі не тільки

змагальної діяльності, а й повсякденного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бронниковский М. Реализация олимпийского образования в школах Польши. // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 82.
2. Димов Я.М. Богатирі, Київ. «Молодь». – 1982. 231 с.
3. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования. // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С.15

4. Кубертен П'єр де. Олімпійські мемуари. – К.: Олімпійська література, 1997 – 178 с.

5. Люкевич У. Принципы Fair Play как доминанта в формировании нравственности молодежного спорта. Материалы Международного форума «Молодежь – Наука – Олимпизм». – Москва, 14–18 июля 1998 г. – С.149–150.

6. Fair Play. Sport Edukacja I opracowanie Zofia Zukowska. – Warszawa, 1996. – 252 p.

Валентина ЄРМОЛОВА

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР «РЕАЛІЗАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ»

Відповідно до плану роботи Олімпійської академії України та Комісії НОК України «Олімпійська освіта і культура» на 2009 рік на базі київської гімназії «Потенціал» 27 травня 2009 р. відбувся Всеукраїнський науково-практичний семінар «Реалізація олімпійської освіти в школах України».

У роботі семінару взяли участь директори і вчителі 32 загальноосвітніх навчальних закладів із Волинської, Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Харківської, Черкаської, Херсонської областей, м. Києва та 14 методистів фізичного виховання регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Учасників семінару привітала **Марія Булатова**, президент Олімпійської академії України,

голова комісії НОК України «Олімпійська освіта і культура», доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. У своїй доповіді вона зосередила увагу на підготовці українського юнацтва до участі у спортивних змаганнях та культурно-освітніх проектах в рамках І Юнацьких Олімпійських ігор.

Учасники семінару мали нагоду ознайомитись із досвідом роботи педагогічного колективу гімназії з інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школи.

Увазі присутніх було запропоновано інтегровані уроки, обов'язковою складовою яких була олімпійська тематика:

- українська мова і фізкультура, 6 клас – Алла Малішевська і Тетяна Дмитрієва;

- українська і грецька мови, 5 клас – пані Граматула (Греція) і Світлана Зубик;

- зарубіжна література і математика, 9 спеціалізований спортивний клас – Ірина Деткова та Ольга Білик;

- класна година, 10 клас: «Олімпійські ігри – ідеал миру і людяності» – Світлана Колумбет.

В «Олімпійському калейдоскопі» було представлено усі напрями фізкультурно-спортивної роботи гімназії. Свою майстерність учасникам семінару демонстрували юні баскетболісти і волейболісти, борці і гімнасти, туристи і танцюристи.

На завершення семінару відбувся обмін досвідом впровадження олімпійської освіти в школах України.

Підсумки плідної роботи науково-практичного семінару підбила **Валентина Єрмолова**, директор Олімпійської академії України.